

Ako rozumieť Cieľu udržateľného rozvoja 4

Vzdelávanie2030

Príručka

SPU ŠTÁTNY
PEDAGOGI
ÚSTAV

Ako rozumieť Cieľu udržateľného rozvoja 4
Vzdelávanie2030
Príručka

Z francúzskeho originálu
Comprendre l'Objectif de développement durable 4
Education 2030
Guide
UNESCO 2016

Preklad PhDr. Mária Paľová, PhD.

ŠPÚ 2018
ISBN 978-80-8118-207-5

**Ako rozumieť Cieľu udržateľného
rozvoja 4
Vzdelávanie 2030**

PRÍRUČKA

Vzdelávanie 2030

Obsah

Predmet	5
Vzdelávanie 2030.....	6
Čo sa skrýva za Agendou udržateľného rozvoja do roku 2030?	6
Vzdelávanie v Agende 2030	6
Základné princípy	7
Rozdiel medzi Cieľmi udržateľného rozvoja 4 (CUR4), Miléniovými rozvojovými cieľmi (MRC) a iniciatívou Vzdelávanie pre všetkých (VPV).....	8
Základná charakteristika Cieľa udržateľného rozvoja 4 - Vzdelávanie 2030.....	9
Čiastkové ciele a záväzky CUR4.....	10
Akčný rámec 2030	15
Prenos záväzkov CUR4 na národnú úroveň	15
Je možné premietnuť záväzky CUR4 do konkrétneho kontextu na národnej úrovni?	15
Vplyv na stratégie rozvoja vzdelávania	17
Čo znamená <i>realizácia</i> CUR4?.....	19
Sú potrebné národné plány realizácie CUR4?	19
Etapy prenosu celosvetových cieľov na národnú úroveň	20
Ako koordinovať spoločné úsilie partnerov?.....	21
Financovanie cieľa 4 Agendy 2030	22
Čo zahŕňa implementácia tohto cieľa pre štátny rozpočet?	22
Čo zahŕňa implementácia tohto cieľa v oblasti rozvojovej pomoci?.....	23
Aké budú celosvetové procesy a mechanizmy financovania cieľa 4 Agendy 2030?	24
Monitorovanie dosiahnutého pokroku	26
Ako bude prebiehať monitorovanie dosiahnutého pokroku?.....	26
Ktoré ukazovatele sa použijú na monitorovanie dosiahnutého pokroku?	26
Príloha 1	28
Základné referenčné dokumenty týkajúce sa cieľa 4 Agendy 2030	28
Príloha 2	29
Kľúčové stratégie: cieľ 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030	29
Príloha 3	31
Globálne ukazovatele monitorovania plnenia cieľa 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030	31
Príloha 4	33
Rámec tematických ukazovateľov pre monitorovanie dosiahnutého pokroku v plnení cieľa 4. Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030	33
[úprava z októbra 2017]	33

Predmet

Táto príručka „dešifruje“ prostredníctvom série otázok a odpovedí štvrtý cieľ Programu udržateľného rozvoja 2030, teda Agendy 2030. Uvádza všeobecné informácie, ktoré jednak vysvetlia, aké je miesto cieľa 4 v Agende 2030 a ktoré prispievajú k jeho účinnej realizácii. Príručka uvádza najdôležitejšie charakteristiky cieľa 4 a celosvetové záväzky vyjadrené v čiastkových cieľoch, ktoré sú súlade s Incheonskou deklaráciou a Akčným rámcom pre vzdelávanie 2030.

Príručku vypracovala Sekcia partnerstiev, spolupráce a výskumu UNESCO Divízie podpory a koordinácie programu Vzdelávanie 2030.

Vzdelávanie 2030

Čo sa skrýva za Agendou udržateľného rozvoja do roku 2030?

Agenda udržateľného rozvoja do roku 2030 je medzivládny záväzok a „akčným plánom pre ľudstvo, planétu a blahobyť“. Obsahuje 17 „integrovaných a vzájomne neoddeliteľných“ cieľov udržateľného rozvoja (CUR), v ktorých sa prelínajú tri rozmery trvalo udržateľného rozvoja – hospodársky, sociálny a environmentálny“. Svedčia o veľkom rozsahu a vysokých ambíciách tohto nového univerzálneho programu.¹ Obsah dokumentu je výsledkom bezpochyby najinkluzívnejšieho konzultačného procesu v dejinách OSN. Jeho ciele vznikli príspevkom všetkých sektorov spoločností, všetkých aktérov medzinárodného spoločenstva zo všetkých regiónov sveta. Všetky členské štáty OSN, odborníci, zástupcovia občianskej spoločnosti i súkromného sektora, teda milióny ľudí z celého sveta sa zaviazali realizovať v praxi tento program. Je reakciou na problémy celej planéty a kladie si za cieľ posilniť blaho všetkých ľudí.

Vzdelávanie v Agende 2030

Cieľ udržateľného rozvoja 4. V Agende 2030 má vzdelávanie ústredné postavenie, Je mu venovaná i samostatná kapitola nazvaná **Cieľ udržateľného rozvoja 4 (CUR4)**, ktorá sa delí na 7 realizačných cieľov a 3 implementačné nástroje.

Kvalitné vzdelávanie Zabezpečiť inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých.

Ďalšie CUR súvisiace so vzdelávaním. V Agende 2030 je aspekt vzdelávania prítomný i v ďalších cieľoch. Explicitne je spomenutý v piatich, úzko však súvisí so všetkými sedemnástimi cieľmi.

Kvalita zdravia a života

Čiastkový cieľ 3.7. Do roku 2030 zabezpečiť každému prístup k službám sexuálneho a reprodukčného zdravia, vrátane rodinného plánovania, šírenia

¹ Organizácia spojených národov A/RES/70/1 (Všeobecný dokument z 21.10.2015) Rezolúcia prijatá Valným zhromaždením OSN 25.9.2015 (bez hlasovania veľkej komisie (A/70/L.1)) Transformujeme svet. Agenda trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

osvety a vzdelávania a prenášania stratégií reprodukčného zdravia do národných programov.

Rodová rovnosť

Čiastkový cieľ 5.6. Počet krajín, v ktorých existujú zákony a iné právne predpisy poskytujúce ženám vo veku 15 – 49 rokov právo na prístup k zdravotnej starostlivosti, informáciám a vzdelávaniu o reprodukčnom a sexuálnom zdraví.

Dôstojná práca a ekonomický rast

Čiastkový cieľ 8.6. Do roku 2020 výrazne znížiť počet mladých ľudí bez nadobudnutého vzdelania, bez kvalifikácie a zamestnania.

Zodpovedná spotreba a výroba

Čiastkový cieľ 12.8. Realizovať všetky opatrenia na to, aby do roku 2030 mali obyvatelia planéty informácie a potrebné vedomosti o udržateľnom rozvoji a o životnom štýle v súlade s prírodou.

Ochrana klímy

Čiastkový cieľ 13.3. Zlepšiť vzdelávanie, osvetu a individuálne a inštitucionálne kapacity potrebné na adaptáciu na klimatickú zmenu, zmiernenie jej vplyvu, zníženie jej negatívnych dôsledkov a zaviesť systémy včasného varovania.

Základné princípy

1. Vzdelávanie je základným ľudským právom, ktoré umožňuje jednotlivcovi rozumieť množstvu iných práv a ich. Ak majú štáty sveta záujem poskytnúť tomuto základnému právu dôstojné postavenie, musia zabezpečiť všetkým spravodlivý prístup ku kvalitnému, inkluzívnemu a spravodlivému vzdelávaniu a odbornej príprave, a to takým spôsobom, aby žiaden jednotlivec nebol z tohto procesu vyčlenený. Cieľom vzdelávania musí byť úplný osobnostný rozvoj jednotlivca a zároveň musí podporovať vzájomné porozumenie, toleranciu, priateľstvo a posilňovať mier.

2. Vzdelávanie je verejným majetkom. Štát nesie primárnu zodpovednosť za ochranu, rešpektovanie a výkon práva na vzdelávanie. Vzdelávanie má byť výsledkom celospoločensky zdieľaného úsilia, ktoré je charakterizované inkluzívnym procesom koncipovania a realizácie verejných politík.² Občianska spoločnosť, učitelia a vychovávatelia, súkromný sektor, komunity, rodiny, mladí i deti - títo všetci aktéri zohrávajú dôležitú úlohu pri uplatňovaní práva na

² UNESCO (2015) Uvažovať o vzdelaní po novom: Stane sa vzdelanie spoločným celosvetovým bohatstvom?

kvalitné vzdelávanie. Úlohou štátu je v prvom rade prijímať a upravovať príslušné normy a štandardy.

3. Rodová rovnosť je neoddeliteľnou súčasťou práva na vzdelávanie pre všetkých. Pre úplné dosiahnutie stavu rodovej rovnosti je potrebné zabezpečiť dievčatám a chlapcom, ženám a mužom, nielen prístup a možnosť ukončiť vzdelávacie cykly, ale i rovnaké možnosti počas vzdelávania a prostredníctvom vzdelávania.

Rozdiel medzi Cieľmi udržateľného rozvoja 4 (CUR4), Miléniovými rozvojovými cieľmi (MRC) a iniciatívou Vzdelávanie pre všetkých (VPV)

Celosvetový vzdelávací program CUR4 sa líši od vzdelávacích cieľov definovaných v MRC a tiež od cieľov iniciatívy VPV. Rozdiel spočíva v rozsahu pôsobnosti, zemepisnom pokrytí i v dotknutých oblastiach verejného záujmu. Hlavné rozdiely sú uvedené v tab. 1 nižšie.

Rozsah pôsobnosti: Cieľ 2 MRC (MRC2) sa zameral na deti a na prístup k základnému vzdelávaniu. Iniciatíva VPV mala širší dosah a snažila sa „zohľadniť základné vzdelávacie potreby detí, mladých a dospelých.“ Faktom však ostáva, že záväzky týkajúce sa práva na základné vzdelávanie pre všetkých vyjadrené vo VPV neboli do roku 2015 zrealizované. CUR4 sa usiluje o doplnenie nedokončenej iniciatívy VPV, má však ambíciu ísť ďalej, najmä záväzkom všetkých krajín zabezpečiť možnosť rovného prístupu ku kvalitným vzdelávacím príležitostiam na všetkých úrovniach s perspektívou zabezpečiť celoživotné vzdelávanie.

Zemepisné pokrytie: keďže sa MRC zamerali výlučne na prístup detí k základnému vzdelávaniu a na jeho ukončení, zemepisné pokrytie sa obmedzilo len na južné krajiny, teda na krajiny s nízkym HDP a krajiny zasiahnuté konfliktmi. To sa však nedá skonštatovať o iniciatíve VPV, ktorá síce navrhla univerzálny program kvalitného základného vzdelávania všetkým na celom svete, no zamerala sa len na krajiny z najväčším pomerom detí bez prístupu k vzdelávaniu. CUR4 je už od počiatku definovaný ako univerzálny program, teda sa týka všetkých krajín sveta od severu na juh.

Oblasti verejného záujmu: MRC dával dôraz na prístup k základnému vzdelávaniu a na jeho ukončení. Iniciatíva VPV si vytýčila cieľ zabezpečiť prístup ku kvalitnému základnému vzdelávaniu pre deti, mladých a dospelých. Tento prístup zahŕňal vzdelávanie a právnu ochranu detí od ich narodenia, ďalej obdobie základného a stredoškolského vzdelávania, odstraňovanie negramotnosti mladých a dospelých, ako aj nadobúdanie potrebných zručností pre bežný život. CUR4 rozširuje optiku použitú vo VPV, najmä v oblasti kvalitného základného vzdelávania pre všetkých, keďže si kladie za cieľ zabezpečiť spravodlivý prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave i v cykloch nasledujúcich po základnom vzdelávaní, pre mladých i dospelých, a to spravodlivým prístupom k vhodným vzdelávacím príležitostiam. Ďalším novým

prvkom v CUR4 je pojem relevantnosti vzdelávania pre trh práce, pre potreby občianskej spoločnosti v dnešnom prepojenom a globalizovanom svete.

Tab. 1 Porovnanie celosvetových vzdelávacích programov – MRC2, VPV a CUR4

	Celosvetové vzdelávacie programy		
	MRC2	VPV	CUR4
Rozsah pôsobnosti	Základné vzdelávanie (deti)	Základné vzdelávanie (deti, mladí a dospelí)	Základné vzdelávanie, Vzdelávanie / odborná príprava po ukončení povinnej školskej dochádzky, výhľadovo celoživotné vzdelávanie
Zemepisné pokrytie	Krajiny s nízkym HDP Krajiny zasiahnuté konfliktmi	Napriek úsiliu o univerzálnosť, v praxi sa dokument zamerá len na krajiny s nízkym HDP	Univerzálny program pre všetky krajiny, bez ohľadu na výšku HDP / stupeň rozvoja
Oblasti verejného záujmu	Prístup k úplnému základnému vzdelaniu pre všetkých	Prístup k základnému vzdelávaniu pre všetkých	Prístup k základnému vzdelávaniu pre všetkých + Rovnosť prístupu k vzdelávaniu a odbornej príprave po ukončení povinnej školskej dochádzky + Relevantnosť nadobudnutého vzdelania / odbornej prípravy pre trh práce a pre globálne občianstvo

Základná charakteristika Cieľa udržateľného rozvoja 4 - Vzdelávanie 2030

CUR je univerzálnym programom pre všetky krajiny. Agenda 2030 na 5 všeobecných cieľových oblasti záujmu: **1. Ľudstvo** – odstránenie chudoby a hladu. **2. Planéta** – boj proti ničeniu planéty Zem. **3. Blahobyť** – opatrenia, ktoré zabezpečia každej ľudskej bytosti blahobyť a osobnostný rozvoj. **4. Mier** – podpora spravodlivej inkluzívnej spoločnosti bez konfliktov. **5. Partnerstvá** – vytváranie nástrojov na realizáciu Agendy 2030 prostredníctvom trvalo udržateľného celosvetového partnerstva. Pojem trvalo udržateľný rozvoj zahŕňa 3 rozmery: hospodársky, sociálny a environmentálny. Práve tieto aspekty sú

ústredným motívom Agendy 2030. Zdieľané úsilie o udržateľnosť si vyžaduje program prijateľný pre všetky typy spoločností, bez ohľadu na ich bohatstvo a/alebo stupeň rozvoja. Pod týmto treba rozumieť *univerzálnosť princípov* (ľudské práva), *univerzálnosť činností* (dôraz je kladený na spravodlivosť a inkluzívnosť) a *univerzálnosť planetárneho pokrytia*.

Široký záber pôsobnosti ponúka bohaté možnosti celoživotného vzdelávania. CUR4-Vzdelávanie 2030 sa snaží o vytvorenie podmienok pre spravodlivé vzdelávanie založené na holistickom prístupe k celoživotnému vzdelávaniu. Jeho cieľom je zabezpečiť predškolskú výchovu a následne základné a stredoškolské vzdelávanie s konkrétnymi vzdelávacími výstupmi, ktoré bude prispôbené všetkým deťom, mladým a dospelým a bude poskytovať predpoklady pre celoživotné vzdelávanie vo všetkých oblastiach. Ďalšou ambíciou CUR4 je zabezpečiť rovnosť príležitostí v prístupe k ďalším doplnkovým formám celoživotného vzdelávania pre mladých a dospelých.

Dôraz na spravodlivosť, inkluzívnosť a rodovú rovnosť. CUR4-Vzdelávanie 2030 dáva opätovne do popredia a tiež rozširuje výklad pojmov spravodlivosť, inkluzívnosť a rodová rovnosť. Je to jasne uvedené v čiastkovom ciele 4.5, ktorého zámerom je odstrániť rodové nerovnosti a zároveň zaručiť najzraniteľnejším cieľovým skupinám (vrátane postihnutých osôb a domorodého obyvateľstva) spravodlivejší prístup ku všetkým úrovniam vzdelávania a odbornej prípravy.

Dôraz na vyššiu efektivitu vzdelávania. CUR4-Vzdelávanie 2030 znovu poukazuje na potrebu zvýšiť efektivitu odbornej prípravy, nadobúdanie vedomostí, schopností a zručností. Tento úmysel je zreteľne definovaný v čiastkových cieľoch a v celosvetových ukazovateľoch týkajúcich sa základného vzdelávania a stredoškolského štúdia (čiastkový cieľ 4.1) a v čiastkovom ciele o alfabetizácii mladých a dospelých (čiastkový cieľ 4.6)

Dôraz na relevantnosť odbornej prípravy. Inovatívnym prvkom CUR4-Vzdelávanie 2030 je dôraz na praktické stránku odbornej prípravy, a to z hľadiska odbornotechnických kompetencií umožňujúcich získať dôstojnú prácu (čiastkový cieľ 4.4) a potrieb „globálneho občianstva“ v dnešnom pluralitnom a vzájomne prepojenom svete (čiastkový cieľ 4.7).

Čiastkové ciele a záväzky CUR4

CUR4 a jeho čiastkové ciele majú zabezpečiť „inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých“. Incheonská deklarácia a Akčný rámec „Vzdelávanie 2030“ umožňujú lepšie

porozumieť desiatim čiastkovým cieľom CUR4. Pre každý jeden čiastkový cieľ sú definované hlavné politické záväzky vyplývajúce z Akčného rámca.

Čiastkové ciele a ich očakávané výsledky

Čiastkový cieľ 4.1 Do roku 2030 zrealizovať všetky potrebné opatrenia na to, aby všetky dievčatá a všetci chlapci ukončili úplné bezplatné a kvalitné základné a stredoškolské vzdelávanie na báze rovnosti príležitostí, ktoré im poskytnú užitočnú a praktickú kvalifikáciu.

Každému bez rozdielu bude poskytnutá príležitosť ukončiť úplné bezplatné inkluzívne a spravodlivé základné a stredoškolské vzdelávanie financované z verejných zdrojov v trvaní dvanástich rokov, pričom by povinná školská

Čiastkový cieľ 4.2 Do roku 2030 zrealizovať všetky potrebné opatrenia na to, aby všetky dievčatá a všetci chlapci mali prístup k aktivitám osobnostného rozvoja a službám starostlivosti o dieťa a ku kvalitnej predškolskej výchove, ktorá by ich systematicky pripravovala na požiadavky kladené základnou školou.

dochádzka trvala deväť rokov.

Ide o povinnú a bezplatnú **predškolskú výchovu v trvaní minimálne jedného roka** pred nástupom na povinnú školskú dochádzku, zabezpečovanú kvalifikovanými pedagógmi a všeobecne o predškolskú výchovu dieťaťa od najnižšieho veku.

Čiastkový cieľ 4.3 Do roku 2030 zrealizovať všetky potrebné opatrenia na to, aby všetky ženy a všetci muži mali rovnaký prístup ku kvalitnému, cenovo dostupnému technickému, odbornému a terciárnemu vzdelávaniu vrátane univerzitného vzdelávania.

Najdôležitejším krokom je znížiť množstvo prekážok brániacich rozvoju kompetencií a prístupu k výchove a vzdelávaniu s technickým a iným odborným zameraním, a to na úrovni stredoškolského a terciárneho vzdelávania, najmä univerzitného. Mladí ľudia a dospelí majú mať príležitosti na celoživotné vzdelávanie. V zmysle už existujúcich medzinárodných dohôd by sa malo **vyššie vzdelávanie postupne stávať bezplatným**.

Čiastkový cieľ 4.4 Do roku 2030 podstatne zvýšiť počet mladých ľudí a dospelých s kompetenciami, najmä technickými a odbornými, potrebnými pre získanie dôstojnej práce či na vykonávanie podnikateľskej činnosti.

1. Prístup. **Je nevyhnutné rozšíriť spravodlivý prístup k technickému a odbornému vzdelávaniu a odbornej príprave** a zároveň zachovať ich kvalitu. Dôležité je zvýšiť množstvo ponúkaných odborov ich diverzifikáciou, a to prostredníctvom mnohorakých spôsobov vzdelávania a odbornej prípravy, aby všetci mladí ľudia a dospelí, najmä dievčatá a ženy, mohli nadobudnúť schopnosti a zručnosti požadované pre výkon dôstojnej práce a v každodennom živote.
2. Získavanie kompetencií. Okrem ovládania špecifických kompetencií potrebných pre konkrétne pracovné zaradenie je veľmi dôležité uvedomiť si kľúčový význam kognitívnych a nekognitívnych/transferovateľných schopností, najmä z oblasti riešenia problémov, kritického myslenia, kreativity, tímovej práce, riešenia konfliktov, komunikačných schopností a pod., ktoré sú použiteľné v najrôznejších oblastiach ľudskej činnosti. Okrem toho je vhodné poskytnúť možnosť si v pravidelných intervaloch obnovovať a upevňovať schopnosti prostredníctvom celoživotného vzdelávania.

Čiastkový cieľ 4.5 Do roku 2030 odstrániť rodové rozdiely vo vzdelávaní a zabezpečiť rovnosť prístupu na všetky stupne vzdelávania a odbornej prípravy pre zraniteľné cieľové skupiny, vrátane postihnutých osôb, domorodého obyvateľstva a detí zo znevýhodneného prostredia.

1. Inkluzívnosť a spravodlivosť. Bez ohľadu na pohlavie, vek, rasu, farbu pleti, etnickú príslušnosť, používaný jazyk, náboženské presvedčenie, politické alebo iné názory, príslušnosť k národu alebo sociálnej skupine, majetkové či rodinné pomery, postihnutie, bez ohľadu na skutočnosť, či jednotlivec pochádza z prostredia migrácie či domorodého obyvateľstva, či ide o dieťa, mladú osobu či o jednotlivca zo znevýhodneného prostredia - skutočne každý **by mal mať prístup k inkluzívnemu, spravodlivému a kvalitnému vzdelávaniu a k možnostiam celoživotného vzdelávania.** Postihnuté osoby, domorodé obyvateľstvo, etnické menšiny či chudobní sa považujú za zraniteľné cieľové skupiny.
2. Rodová rovnosť. **Každé jedno dievča a každý jeden chlapec, každá jedna žena a každý jeden muž majú právo na rovnakú ponuku možností kvalitného vzdelávania a získania rovnakej vzdelanostnej úrovne tak, aby z neho mali rovnaký ošoh.** Dospievajúce a mladé ženy sú niekedy vystavené sexuálnemu násiliu, existujú tiež prípady sobášov detí, predčasného

tehotenstva či núteného výkonu ťažkých domácich prác. Ženy z chudobného a odľahlého vidieckeho prostredia si tiež vyžadujú osobitnú pozornosť. To isté platí aj pre situáciu, ak je v znevýhodnenom postavení chlapec. Stratégie usilujúce o odstránenie rodových nerovností sú účinnejšie, ak sú súčasťou balíka opatrení zameraných na podporu zdravia, spravodlivosti, dobrého riadenia vecí verejných a odstránenia detskej práce.

Čiastkový cieľ 4.6 Do roku 2030 zrealizovať všetky potrebné opatrenia na to, aby všetci mladí a značná časť dospelých mužov a žien vedeli čítať, písať a počítať.

Princípy, stratégie a nevyhnutné opatrenia spočívajú na modernom prístupe k odstraňovaniu negramotnosti vnímanej ako kontinuálny proces postupu z jednej úrovne kompetencií na ďalšiu. Tento prístup ide nad rámec klasického dichotomického vzťahu medzi „analfabetom“ a „osobou, ktorá vie čítať a písať“. Z toho vyplýva, že do roku 2030 by mali všetci mladí a tiež všetci dospelí nadobudnúť relevantnú a uznanú úroveň funkčnej schopnosti čítania, písomného prejavu a matematických zručností na úrovni, ktorú poskytuje úplné základné vzdelanie.

Čiastkový cieľ 4.7 Do roku 2030 zrealizovať všetky potrebné opatrenia na to, aby všetci žiaci a študenti nadobudli vedomosti a schopnosti potrebné na podporu udržateľného rozvoja, najmä vzdelávaním v oblasti trvalo udržateľných spôsobov života, ľudských práv, rodovej rovnosti, podpory kultúry mieru a nenásilia, globálneho občianstva, úcty ku kultúrnej rôznorodosti a uvedomenia si miesta kultúry v trvalo udržateľnom rozvoji.

Vzdelávanie má jednoznačne zohrávať dôležitejšiu úlohu v posilňovaní ľudských práv, mieru, rodovej rovnosti, udržateľného rozvoja, zdravia a zodpovedného občianstva na všetkých úrovniach – od miestnej až po celosvetovú. Obsah takto vnímaného vzdelávania musí zohľadňovať kognitívne a nekognitívne aspekty učenia sa. Sú to vedomosti, schopnosti, hodnoty a správanie, ktoré jednotlivec potrebuje pre produktívny život, prijímanie správnych rozhodnutí a pre aktívnu úlohu na miestnej či celosvetovej úrovni vo svete plnom globálnych výziev, ktoré si vyžadujú konkrétne riešenia. Toto všetko je možné nadobudnúť prostredníctvom vzdelávania zameraného na udržateľný rozvoj (VUR) a výchovy ku globálnemu občianstvu (VGO), ktorá zahŕňa výchovu k mieru a dodržiavaniu ľudských práv a tiež výchovu k medzikultúrnemu a medzinárodnému porozumeniu.

Realizačné ciele

Čiastkový cieľ 4.a Zriadiť účelové školské zariadenia pre deti a postihnuté osoby oboch pohlaví a prispôbiť už existujúce školské zariadenia tak, aby poskytovali efektívne a bezpečné vzdelávacie prostredie prístupné všetkým, bez prítomnosti akejkoľvek formy násilia.

Tento čiastkový cieľ sa týka najmä nehnuteľnej infraštruktúry a tvorby bezpečného a inkluzívneho vzdelávacieho prostredia pre všetkých, bez ohľadu na ich pôvod, situáciu alebo postihnutie.

Čiastkový cieľ 4.b Do roku 2020 zvýšiť počet udeľovaných štipendií určených pre študentov z rozvojových krajín, najmä z najmenej rozvinutých krajín, z malých rozvojových ostrovných štátov a z Afriky, s cieľom financovať vyššie vzdelávanie vrátane odbornej prípravy, vzdelávania v oblasti IT, technického a vedeckého vzdelávania a inžinierskeho štúdia realizované v rozvinutých či iných rozvojových krajinách.

Štipendijné programy môžu zohrať kľúčovú úlohu, keďže vďaka nim môžu v štúdiu pokračovať mladí i dospelí, ktorí by si ho nemohli z finančných dôvodov dovoliť. Štipendia poskytované rozvinutými krajinami rozvojovým krajinám by mali byť vhodne štruktúrované tak, aby podnietili rozvojovú kapacitu danej krajiny. Okrem samotných štipendií, ktorých význam je nespochybniteľný, by mali donorské štáty zintenzívňovať aj iné formy podpory vzdelávania. V súlade so spomínaným úsilím o spravodlivosť, inkluzívnosť a kvalitu by mali byť štipendia poskytované transparentným spôsobom i mladým jednotlivcom zo znevýhodneného prostredia.

Čiastkový cieľ 4.c Do roku 2030 zvýšiť počet kvalifikovaných učiteľov, a to predovšetkým prostredníctvom medzinárodnej spolupráce v oblasti vzdelávania učiteľov v rozvojových krajinách, najmä v najmenej rozvinutých krajinách a v malých rozvojových ostrovných štátoch.

Učitelia sú kľúčovým prvkom úspešnej realizácie všetkých čiastkových cieľov CUR4. Prednostne by im mala byť venovaná pozornosť, a to v čo najkratšom možnom čase, keďže nespravodlivosť vo vzdelávaní sa prehlbuje nedostatkom a nerovným prerozdelením kvalifikovaných učiteľov, ktorí chýbajú najmä v znevýhodnených oblastiach. Kvalifikovaný učiteľ je nenahraditeľnou súčasťou kvalitného vzdelávania. Práve preto by mali mať učitelia a vychovávatelia silnejšie postavenie, mali by mať vytvorených

dostatok pracovných pozícií, mali by byť korektne odmeňovaní, motivovaní, malo by im byť poskytované celoživotné odborné vzdelávanie a mali by byť podporovaní fungujúcimi, účinne a efektívne financovanými riadiacimi mechanizmami.

Akčný rámec 2030

Akčný rámec – Vzdelávanie 2030 vytyčuje smery, ktorými by sa mala uberať realizácia CUR4 na národnej, regionálnej a celosvetovej úrovni. V prvej časti rámca je uvedená vízia a princípy, na ktorých CUR4 spočíva. V druhej časti sú uvedené všeobecné ciele, 7 realizačných cieľov a 3 implementačné nástroje. Tretia časť Akčného rámca uvádza výzvy spojené s rôznymi spôsobmi realizácie dokumentu, napríklad aspekty riadenia, prerozdelenia zodpovednosti, partnerstiev, koordinácie, monitoringu, hodnotenia pokroku a financovania. Táto časť obsahuje celosvetové a tematické ukazovatele, ktoré umožňujú monitorovanie dosiahnutia vytýčených záväzkov celej CUR4. Uvedené ukazovatele tvoria prílohu 3 a 4 tejto príručky.

Prenos záväzkov CUR4 na národnú úroveň

Je možné premietnuť záväzky CUR4 do konkrétneho kontextu na národnej úrovni?

Čiastkové ciele CUR4 sú celosvetové záväzky vyjadrené všetkými štátmi. Ich zámerom je zabezpečiť právo na kvalitné vzdelávanie a podporu celoživotného vzdelávania. Medzi nich patrí prístup ku kvalitnému predškolskému, základnému a stredoškolskému vzdelávaniu pre všetkých a rovnosť príležitostí v prístupe ku kvalitnému a efektívnemu vyššiemu vzdelávaniu. Všetky čiastkové ciele odzrkadľujú ústredný motív – zabezpečiť rovnosť príležitostí v prístupe k efektívnej a relevantnej odbornej príprave. Záväzky sú vyjadrené formou **celosvetových cieľov** a/alebo **celosvetových medzníkov**:

- 1. Celosvetové ciele.** Niektoré čiastkové ciele CUR4 sa pretavili do obnovených celosvetových záväzkov, aby sa zovšeobecnil prístup ku kvalitnému základnému vzdelávaniu pre všetkých a aby sa dosiahol stav rodovej rovnosti do roku 2030. Celosvetové ciele odzrkadľujú nedokončený program VPV.
 - Čiastkový cieľ 4.1 – Dbať na to, aby všetky deti a všetci mladí mali prístup ku kvalitnému, úplnému základnému a stredoškolskému vzdelávaniu v trvaní dvanásť rokov, pričom by povinná, verejná a bezplatná školská dochádzka trvala deväť rokov.

- Čiastkový cieľ 4.2 – Dbať na to, aby všetky deti mali prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a ochrane, a aby existovala povinná predškolská výchova v trvaní najmenej 1 roka pre všetkých.
- Čiastkový cieľ 4.5 – Dbať na to, aby bola dodržiavaná zásada rodovej rovnosti na všetkých úrovniach vzdelávania.
- Čiastkový cieľ 4.6 – Dbať na to, aby všetci mladí (od 15 do 24 rokov) vedeli čítať, písať a počítať.

Napriek skutočnosti, že východiskové pozície sú rôzne v závislosti od konkrétneho kontextu, všeobecné celosvetové záväzky sú rovnaké pre všetky krajiny – zovšeobecniť prístup ku kvalitnému predškolskému, základnému a stredoškolskému vzdelávaniu pre všetky deti a mladých a do roku 2030 zabezpečiť rodovú rovnosť vo vzdelávaní.

2. Celosvetové medzníky. Ostatné čiastkové ciele CUR4 sa nepreklopili do celosvetového (kvantitatívneho) cieľa záväzného pre všetky štáty. Namiesto toho sú vnímané ako celosvetové medzníky vyjadrujúce **celosvetové záväzky, ktoré je však potrebné prispôbiť národnému kontextu, a ktoré by sa mali odzrkadliť v národných vzdelávacích stratégiách.** Sú to teda celosvetové medzníky pre rozvoj národného vzdelávania, **vyžadujú si však definovanie a kvantifikované vyjadrenie na národnej úrovni.**

- Čiastkový cieľ 4.3 – Zabezpečiť rozšírený a spravodlivý prístup ku všetkým formám vzdelávania a odbornej prípravy po ukončení základného vzdelávania.
- Čiastkový cieľ 4.4 – Zabezpečiť kompetencie požadované trhom práce.
- Čiastkový cieľ 4.7 – Zabezpečiť užitočnú odbornú prípravu pre globálne občianstvo.
- Čiastkový cieľ 4.a – Zabezpečiť bezpečnú a inkluzívnu odbornú prípravu.
- Čiastkový cieľ 4.c – Zabezpečiť nábor, doplnkové vzdelávanie, profesijný rast a adekvátne pracovné podmienky učiteľov.

Národné medzníky. Či už ide o celosvetové ciele alebo celosvetové medzníky, národné vlády budú musieť integrovať celosvetové záväzky z nich vyplývajúce do ich národných stratégií rozvoja vzdelávania. Jedno je isté, vzniknú národné, resp. miestne medzníky, tiež nazývané preklenovacie medzníky, pre jednotlivé čiastkové ciele s cieľom merať a posudzovať dosiahnutý pokrok z dlhodobého hľadiska. Tento typ národných medzníkov je nevyhnutný, aby sa odstránil deficit zodpovednosti, ktorý pri prenose dlhodobých cieľoch môže vzniknúť.

Vplyv na stratégiu rozvoja vzdelávania

Hlavná charakteristika a politické priority	Vplyv na rozvoj vzdelávania
Univerzálny a záväzný program zameraný na udržateľný rozvoj.	Spolupráca, súčinnosť a partnerstvá. CUR4 je univerzálny, záväzný a kolektívny program všetkých štátov bez ohľadu na stupeň ich rozvoja. To má vplyv na modely spolupráce, partnerstvá a koordináciu jednotlivých aktérov na národnej a medzinárodnej úrovni. Medzisektorová koordinácia na národnej úrovni. Existujúce väzby medzi jednotlivými cieľmi nepripúšťajú výlučne sektorový prístup k vzdelávaniu. Každá jedna stratégia, ktorou sa bude realizovať cieľ 4 (a koniec koncov ktorýkoľvek z cieľov), bude musieť byť založená na medzisektorovej koordinácii.
Program zasahujúci do všetkých úrovní vzdelávania, typický svojím holistickým prístupom , ktorý vníma vzdelávanie ako základné ľudské právo a verejný majetok.	Právne predpisy. Niektoré záväzky si vyžadujú zmenu a doplnenie národnej legislatívy. Ide najmä o alfabetizáciu mladých, povinnú predškolskú výchovu v trvaní najmenej jedného roka, bezplatné a verejné základné a stredoškolské dvanásťročné vzdelávanie, povinná deväťročná školská dochádzka, rovnosť príležitostí vo vyššom vzdelávaní.
Učenie sa považuje za celoživotný proces.	Sektorové politiky, plánovanie a koordinácia. Keďže Agenda - Vzdelávanie 2030 zahŕňa všetky úrovne formálneho a neformálneho vzdelávania a tiež učiacich sa všetkých vekových kategórií je potrebná jasná sektorová politika, plánovanie a koordinácia. Uznávanie, validácia a certifikácia nadobudnutého vzdelania. Zavedenie celoživotného vzdelávania si vyžaduje existenciu systému uznávania, validácie a certifikácie vzdelávania a kompetencií nadobudnutých neformálnym vzdelávaním mimo inštitucionálneho vzdelávacieho prostredia. Tento proces je úplne nevyhnutný pre vznik prienikov medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním, vzdelávaním

a odbornou prípravou a prácou.

Financovanie. Ambícia CUR 4 – Vzdelávanie 2030 rozšíriť prístup k celoživotnému vzdelávaniu pre všetkých kladie zvýšené nároky na jeho financovanie z verejných zdrojov. Je dôležité efektívnejšie využívať existujúce zdroje financovania a podporovať zodpovednejší prístup k využívaniu verejných zdrojov. Všetko nasvedčuje tomu, že bude potrebné nachádzať nové doplnkové zdroje financovania vzdelávacích aktivít - buď úsilím o navýšenie financovania vzdelávania z verejných zdrojov, alebo príspevkami pochádzajúcimi z inovatívnych partnerstiev a od neštátnych aktérov.

Opätovne vyjadrený dôraz na rodovú rovnosť, spravodlivosť a inklúziu.

Dialóg a vznik inkluzívnych politik. Dôraz na spravodlivosť si vyžaduje inkluzívnejší politický dialóg umožňujúci rôznym cieľovým skupinám presadiť sa v rozhodovacom procese. Takýto dialóg tiež zvýši legitimitu národných stratégií v oblasti vzdelávania.

Cielené stratégie. Úsilie o spravodlivosť a inkluzívnosť si vyžaduje premyslené stratégie zacielené na najzraniteľnejšie a na znevýhodnené skupiny, ktorým musí byť poskytnutý prístup ku kvalitnému vzdelávaniu.

Monitorovanie. Monitorovanie dosiahnutého pokroku pri zavádzaní spravodlivejšieho prístupu k vzdelávaniu si vyžaduje prístup k dôveryhodnejším a rozčleneným údajom o participácii všetkých cieľových skupín na vzdelávaní, ako aj posilnenie kapacít pre vypracúvanie analýz dosiahnutých výsledkov.

Opätovne vyjadrený dôraz na užitočnosť vzdelávacieho procesu.

Vzdelávacie programy a vzdelávanie učiteľov. Dôraz na užitočnosť výučby si možno vyžiada prehodnotenie už existujúcich vzdelávacích programov. Prehodnotenú budú obsahy vzdelávania, didaktika a didaktické pomôcky, výučbové postupy v triedach, systémy hodnotenia a tiež vzdelávanie a profesijný rozvoj učiteľov. Holistický prístup k vzdelávacím programom si vyžiada zosúladenie vzdelávacích obsahov, hodnotenia, vzdelávania učiteľov a riadenia škôl.

Opätovne vyjadrený dôraz na **adekvátnosť** vzdelávania pre trh práce a život v občianskej spoločnosti.

Hodnotenie výsledkov vzdelávania. Dôraz na užitočné vzdelávanie si vyžaduje spravodlivejšie a vyváženejšie hodnotiace mechanizmy, ktoré by umožnili lepšie posúdiť a validovať širšie spektrum vedomostí, schopností a zručností učiacich sa. Hodnotiace postupy budú teda musieť byť v budúcnosti flexibilnejšie.

Zabezpečenie kvality a kvalifikačné rámce. Dôraz na efektívnejšie nadobúdanie schopností a na adekvátnosť vzdelávania pre trh práce a život v občianskej spoločnosti si vyžaduje zavedenie a posilnenie už existujúcich národných systémov zabezpečenia kvality a kvalifikačných rámcov.

Čo znamená realizácia CUR4?

Používa sa viacero vzájomne zameniteľných pojmov pre opis postupu realizácie CUR4. Hovorí sa o *zacomponovaní, racionalizácii, prenose, integrácii* cieľov a čiastkových cieľov CUR4 do národných vzdelávacích plánov a stratégií. Z opačnej perspektívy je možné tento proces nazvať ako *zosúladenie* alebo *prispôsobenie* národných vzdelávacích plánov a sektorových stratégií požiadavkám CUR4. Nech už je použitý ktorýkoľvek z uvedených pojmov, faktom ostáva, že CUR4 sa týka celej oblasti vzdelávania, a preto nemôžu byť prenesené na národnú úroveň oddeleným spôsobom bez väzieb na národné stratégie rozvoja vzdelávania.

Realizácia CUR4 na národnej úrovni vyžaduje úsilie jednotlivých štátov o zosúladenie, prispôsobenie a plánovanie národných politík v súlade s celosvetovými cieľmi a prioritami Agendy 2030. Intenzita tohto harmonizačného procesu závisí od politických priorít, plánovacích postupov, inštitucionálneho zázemia a ľudských, technických a finančných zdrojov v konkrétnej krajine.

Sú potrebné národné plány realizácie CUR4?

Politické priority a ciele uvedené v CUR4 by mali splynúť s národnými vzdelávacími stratégiami, plánmi a postupmi. Úsilie o realizáciu záväzkov vyplývajúcich z CUR4 si nevyžaduje zavedenie osobitných či paralelných plánov a postupov, keďže záväzky vyplývajúce z CUR4 sa nesmú vymykať už existujúcim národným plánom a postupom. Práve naopak, mechanizmy a postupy na národnej úrovni budú musieť byť posilnené, čím sa zlepší ich adaptačný potenciál pre zosúladenie s prijatými záväzkami.

Etapy prenosu celosvetových cieľov na národnú úroveň

Dosiahnuť stav všeobecného porozumenia CUR4 na národnej úrovni. Všetci zaangažovaní aktéri musia rozumieť Agende 2030, inak nebude možný prenos záväzkov CUR4 na národnú úroveň. Z tohto dôvodu bude musieť prebehnúť inkluzívny konzultačný proces vo vzdelávacom sektore, ale i navzájom, medzi všetkými sektormi, ktorých sa CUR týka. Dôležité je, aby konzultácie prebiehali participatívnym spôsobom, čo umožní osvojenie si záväzkov CUR všetkými aktérmi aktívnymi v procesoch rozvoja národných vzdelávacích systémov.

Zhodnotiť stupeň pripravenosti krajiny. Po dosiahnutí stavu všeobecného porozumenia CUR je potrebné zhodnotiť stupeň pripravenosti krajiny na prenos záväzkov CUR4 do národných vzdelávacích systémov. Tento proces zahŕňa hodnotenie prostredia, v ktorom národné vzdelávacie systémy fungujú z hľadiska stratégií, plánovania, monitoringu a riadenia. To umožní identifikovať nedostatky, kvôli ktorým by záväzky CUR4 nemohli byť na národnej úrovni efektívne zrealizované, ako aj aktivity na posilnenie, úpravu a/alebo prispôbenie strategických rámcov a plánovacích postupov.

- **Politický kontext.** Hodnotenie národnej politiky a legislatívy vo vzťahu k celosvetovým záväzkom Agendy 2030. Vyžiada si to posúdenie národného právneho poriadku a identifikáciu potenciálnych nedostatkov a medzier, ktoré by bránili v realizácii celosvetových záväzkov.
- **Plánovanie.** Identifikácia vstupných parametrov umožňujúcich začlenenie záväzkov Agendy 2030 do národného plánovacieho systému. V závislosti na konkrétnom používanom národnom plánovacom systéme to môže byť realizované prostredníctvom sektorových alebo podsektorových plánov, úpravou alebo aktualizáciou už existujúcich plánov, ktorými by boli upravené pre potreby realizácie CUR4.
- **Monitorovanie a hodnotenie.** Posúdenie národných hodnotiacich a monitorovacích mechanizmov, ktoré bude potrebné prispôsobiť potrebám celosvetových monitorovacích ukazovateľov dosiahnutého pokroku pri realizácii CUR4.
- **Riadenie.** Revízia riadiacich sektorových nástrojov a postupov koordinácie, ktoré bude potrebné prispôsobiť potrebám realizácie Agendy – Vzdelávanie 2030. Tento proces môže nadobudnúť formu dialógu s partnermi s cieľom koordinovať nimi vynaložené úsilie.

Takto by mali vyzerat' prvé kroky pri realizácii záväzkov Agendy – Vzdelávanie 2030 na národnej úrovni. V každom prípade sú to kroky, ktorých sa musia zhostiť samotné štáty po tom, ako si osvoja záväzky Agendy – Vzdelávanie 2030, a ktoré sa prejavujú v samotnej vzdelávacej politike daného štátu a v jej plánovaní.

Ako koordinovať spoločné úsilie partnerov?

Cieľ 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 sa musí premeniť na úsilie rozvíjať vzdelávanie na národnej úrovni, čo znamená prijať záväzky a koordinovať celý rad partnerstiev na viacerých úrovniach. Na národnej, regionálnej či celosvetovej úrovni sa budú musieť vytvárať pevné viacstranné partnerstvá späté so širšie chápaným procesom udržateľného rozvoja, ktoré sú základom úspechu implementácie cieľa a vytvárať podmienky pre poskytovanie kvalitného vzdelávania v jednotlivých štátoch v zmysle Agendy 2030.

Princípy vzájomnej zodpovednosti: princípy (i) osvojenia si cieľa 4 Agendy 2030, (ii) dôraz na výsledky, na (iii) transparentnosť a (iv) spoluzodpovednosť sa vyžaduje od všetkých partnerov, na všetkých úrovniach ako aj vo všetkých etapách politického cyklu v oblasti plánovania a implementácie. Od partnerov sa očakáva, že pri spoločnom podporovaní štátov budú uplatňovať všetky uvedené princípy. Ich uplatňovanie je rozhodujúce preto, aby sa vytvorila spoluzodpovednosť za dosahovanie pokroku v plnení spoločne prijatých záväzkov plnenia cieľa 4 Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.

Koordinácia partnerov: realizácia náročných cieľov a čiastkových cieľov smerom ku kvalitnému vzdelávaniu, ktoré sú vytýčené v Programe pre udržateľný rozvoj do roku 2030 si vyžaduje spoločnú a vzájomnú koordináciu každej jednotlivej snahy, na každej úrovni, medzi všetkými zainteresovanými partnermi. Očakáva sa, že v podpore, ktorú ponúkajú vládam pri zabezpečení inkluzívneho, kvalitného a spravodlivého vzdelávania a podpory celoživotných vzdelávacích príležitostí pre všetkých, partneri jasne určia svoje záväzky a povahu ponúkanej podpory v závislosti od vlastných porovnateľných výhod. Pre vysokú rozmanitosť rozvojovej podpory, ktorú partnerstvá prinášajú, je koordinácia na celosvetovej, národnej a regionálnej úrovni kľúčová.

Koordinácia na národnej úrovni: koordináciu na národnej úrovni môžu zabezpečovať jestvujúce mechanizmy a partnerstvá. Povaha a dynamika jestvujúcich koordinačných mechanizmov v oblasti školstva a vzdelávania závisí od národných, pomerne diverzifikovaných, súvislostí. Záväzky súvisiace s plnením cieľa 4 Agendy 2030 môžu vyžadovať, aby sa jestvujúce mechanizmy upevnili a /alebo posilnili tak, aby boli inkluzívne a riadené sektorom vzdelávania štátov samotných.

Riadiaci výbor pre cieľ 4 Agendy 2030: Riadiaci výbor UNESCO pre cieľ 4 Agendy 2030 predstavuje multilaterálny globálny riadiaci mechanizmus. Riadiaci výbor má za cieľ hlavne ponúkať strategické orientácie, preskúmať napredovanie v plnení záväzkov a porovnať ho so Správou o monitorovaní dosiahnutého pokroku v oblasti vzdelávania, vydávať pre subjekty vzdelávania odporúčania týkajúce sa priorit a aktivít rozhodujúcich pre nový Program, sledovať finančnú pomoc a argumentovať v prospech adekvátnych finančných zdrojov pre vzdelávanie, podporovať koordináciu činnosti partnerov. Riadiaci výbor má 34 členov, ktorí zastupujú väčšinu členských štátov a agentúry

spoluorganizátorov pre cieľ 4 Agendy 2030 (UNESCO, Rozvojový program OSN, Populačný fond OSN, Agentúra OSN pre utečencov, UNICEF, OSN-Ženy, Svetová banka, Medzinárodná organizácia práce), OECD, Svetové partnerstvo pre vzdelanie, regionálne organizácie, organizácie učiteľov a siete partnerstiev občianskej spoločnosti.

Koordináčny mechanizmus na regionálnej / nižšej ako regionálnej úrovni: koordinácia na regionálnej a nižšej ako regionálnej úrovni je dôležitá preto, aby sa zabezpečila koordinácia snáh vyvinutých na národnej úrovni a ich harmonizácia na celosvetovej úrovni. Regionálne koordináčny mechanizmus by mali byť čo najužšie prepojené s existujúcimi koordináčnymi mechanizmami a organizáciami, a to aj s koordináčnymi mechanizmami na širšej báze OSN, najmä pokiaľ ide o monitorovanie a vypracovanie správy v rámci cieľov udržateľného rozvoja. V regionálnych koordináčnych mechanizmoch Agendy 2030 sú zastúpení predstavitelia agentúr, ktoré sa podieľajú na plnení cieľa 4 Agendy 2030, regionálne organizácie, organizácie občianskej spoločnosti a ďalší regionálni alebo medzinárodní partneri, ktorých je možné zapojiť do podpory rozvoja vzdelávania v štáte a v regióne.

Regionálne úrovne a úrovne nižšie ako regionálne zohrávajú dôležitú úlohu, pretože jednak informujú Riadiaci výbor UNESCO o tom, aký je reálny stav v regiónoch a aké sú priority na národnej úrovni a tiež presadzujú jeho globálne orientácie a zámery v rozvojovej činnosti na štátnej úrovni. Takto sa má dosiahnuť optimálna súčinnosť medzi aktivitami Riadiaceho výboru UNESCO a realitou v príslušnom štáte. Zároveň by v mal mať v koordináčnych mechanizmoch na regionálnej alebo nižšej ako regionálnej úrovni zastúpenie ten člen Riadiaceho výboru, ktorý v ňom daný región zastupuje.

Financovanie cieľa 4 Agendy 2030

Čo zahŕňa implementácia tohto cieľa pre štátny rozpočet?

Financovanie záväzkov vyplývajúcich z implementácie štvrtého cieľa udržateľného rozvoja si vyžiada nielen celkové zvýšenie finančných prostriedkov potrebných na jeho realizáciu, ale aj ich účinnejšie a spravodlivejšie využívanie. Hlavným zdrojom financovania cieľa 4 sú, tak ako to zdôrazňuje Akčný rámec pre vzdelávanie 2030 (odsek 106), štátne rozpočty jednotlivých štátov. Vlády teda musia prijať jednoznačný záväzok poskytnúť proporčné a primerané financovanie štátnych vzdelávacích priorít, potrieb a kapacít potrebných pre postupné presadzovanie práva na vzdelanie. Pre zvýšenie a zlepšenie financovania kvality národného vzdelávania bude musieť každý štát:

Zvýšiť objem verejných finančných prostriedkov pre vzdelávanie: to znamená zvýšiť daňový základ, bojovať proti daňovým únikom a zvýšiť rozpočtovú kapitolu štátu určenú na vzdelávanie. Podľa medzinárodných

porovnávacích údajov sa odporúča vyčleniť na vzdelávanie 15 – 20 % verejných výdavkov a 4 – 6 % HDP.

Zvýšiť účinnosť a zodpovednosť: hoci je potrebné zvýšiť objem finančných prostriedkov štátov určených na vzdelávanie, zároveň treba vo väčšej miere dbať o to, aby sa existujúce finančné zdroje využívali efektívnejšie. Skvalitňovaním riadenia a zvyšovaním zodpovednosti sa môže dosiahnuť účinnejšie využitie finančných zdrojov.

Uprednostniť tých, ktorí to najviac potrebujú: finančné zdroje určené na vzdelávanie by mali byť použité čo najspravodlivejším spôsobom. Deti, mladí ľudia a dospelí zo znevýhodneného prostredia, ženy a dievčatá ako aj obyvateľstvo oblastí zasiahnutých vojnovými konfliktmi predstavujú typické skupiny so zvýšenými vzdelávacími potrebami, na ktoré by sa malo financovanie zameriavať predovšetkým.

Čo zahŕňa implementácia tohto cieľa v oblasti rozvojovej pomoci?

Ako sa uvádza v Akčnom rámci pre vzdelávanie 2030 (odsek 107), nedostatok finančných zdrojov by nemal ohrozovať právo miliárd učiacich sa na možnosť získať relevantné vzdelanie. Rozdiel medzi ročnou potrebou finančných prostriedkov a reálne vyčlenenými finančnými prostriedkami na vzdelávanie, ktorými je možné pokryť záväzky prijaté v rámci Agendy 2030, je v štátoch s nízkymi a strednými štátnymi príjmami ešte výraznejší ako v prípade programu Vzdelanie pre všetkých. Tento deficit je obzvlášť výrazný v štátoch s nízkymi štátnymi príjmami, kde predstavuje až 42 % celkových ročných nákladov. Jednou z významných funkcií medzinárodných verejných finančných zdrojov, vrátane verejnej rozvojovej pomoci, je byť katalyzátorom mobilizácie doplnkových finančných zdrojov tak verejných ako aj súkromných. Je nevyhnutné zlepšiť a zefektívniť externé financovanie vzdelávania, a preto musia všetci partneri realizácie tohto cieľa:

Zvrátiť pokles pomoci pre vzdelávanie: pokles rozvojovej pomoci pre vzdelávanie konštatovaný v uplynulých rokoch sa musí podariť zvrátiť. Rozhodujúce je splniť záväzky v oblasti rozvojovej pomoci, a to vrátane záväzkov, ktoré prijali viaceré rozvojové štáty a dosiahnuť cieľovú úroveň financovania zodpovedajúceho 0,7 % HDP v rozvojových štátoch a 0,15 % až 0,2 % HDP v najmenej rozvinutých štátoch. Navyše bude rozhodujúce zvýšiť podporu pre vzdelávanie v najmenej rozvinutých štátoch pomocou schém prognózy rozvojovej pomoci zameranej na tento cieľ.

Zvýšiť účinnosť pomoci lepšou harmonizáciou a koordináciou: darcovia, štáty so stredne vysokými rozpočtovými príjmami a ostatní partneri musia v rámci podpory spoločného programu finančne podporiť záväzky cieľa 4 Agendy 2030 podľa potrieb a priorít jednotlivých štátov, a to tak pomocou štátnych ako aj externých zdrojov. Darcovia sa musia snažiť lepšie harmonizovať a koordinovať svoju pomoc a uistiť sa, že ich pomoc umocňuje iniciatívu daného

štátu pri plnení cieľa 4 Agendy 2030 a posilňuje zodpovednosť štátu voči svojim občanom.

Zlepšiť rozdelenie externého financovania: hoci je potrebné zvrátiť pokles rozvojovej pomoci, je rovnako dôležité dosiahnuť, aby externá pomoc bola cielená a orientovaná predovšetkým na doposiaľ zanedbávané sektory a štáty s nízkou úrovňou rozpočtových príjmov a tiež na zraniteľné a znevýhodnené skupiny populácie štátov so strednou úrovňou rozpočtových príjmov. Bolo by dobré, keby darcovia angažujúci sa v multilaterálnej alebo bilaterálnej pomoci vzdelávaniu vypracovali stratégie spolupráce so štátmi, ktoré sú príjemcami pomoci a spoločne určili jednak najvhodnejší druh pomoci, a tiež aj jej toky aj spôsob, akým bude poskytnutá.

Presadzovať spoluprácu Juh – Juh a trojstrannú spoluprácu: spolupráca Juh – Juh významným spôsobom dopĺňa medzinárodnú rozvojovú pomoc, ktorú treba chápať ako výraz solidarity medzi národmi a štátmi Juhu, opierajúcu sa o ich spoločnú skúsenosť a ciele. Bolo by potrebné posilniť trojstrannú spoluprácu ako nástroj financovania vzdelávania, ktorá by mohla rozvojovej pomoci v oblasti vzdelávania pomôcť relevantnou skúsenosťou a expertnou pomocou. Treba mať na zreteli, že vytvorením Rozvojovej banky štátov BRICS – Brazílie, Číny, Indie, Ruskej federácie a Juhoafrickej republiky – vznikajú nové zdroje financovania, ktoré môžu pomôcť zvrátiť pokles pomoci vzdelávaniu.

Zvýšiť objem finančnej pomoci pre vzdelávanie v oblastiach konfliktov a kríz: vzdelanie pre všetkých sa nepodarí zabezpečiť, ak sa pomoci v oblasti vzdelávania nedostane deťom, mladým a dospelým v štátoch, ktoré sú zasiahnuté konfliktmi a prírodnými katastrofami. Akčný rámec pre vzdelávanie 2030 si naliehavo vyžaduje, aby sa významným spôsobom posilnila podpora potrieb vzdelávania ako odpovede na humanitárne a dlhodobé krízy. Premostením humanitárnej pomoci a rozvojovej pomoci by sa zvýšila účinnosť investícií do vzdelávania a posilnili by sa snahy o rýchlejšiu obnovu spoločnosti v týchto štátoch.

Aké budú celosvetové procesy a mechanizmy financovania cieľa 4 Agendy 2030?

Proces financovania rozvoja: Akčný program z Addis-Abeby prijatý na tretej Medzinárodnej konferencii o financovaní rozvoja (Addis-Abeba, 13. až 16. júla 2015) predstavuje nový celosvetový rámec financovania udržateľného rozvoja. Cieľom programu je povzbudiť štáty, aby si na svojej štátnej úrovni zadefinovali úroveň primeraných výdavkov pre investície do kvality základných verejných služieb, kvalitné vzdelanie nevynímajúc (§ 12). Štáty sa dohodli, že zvýšia investície a posilnia medzinárodnú spoluprácu tak, aby sa pre všetky deti zabezpečilo spravodlivé, inkluzívne a kvalitné bezplatné úplné predškolské, základné a stredoškolské vzdelávanie (§ 78). Štáty sa tiež dohodli, že sa zvýši financovanie vzdelávania v oblasti vied, technológií, inžinierskych odborov a matematiky a skvalitní sa technické a odborné vzdelávanie a vysokoškolské

vzdelanie. Realizáciou programu sa má zabezpečiť rovnosť v dostupnosti vzdelania pre ženy a dievčatá a zlepšenie spolupráce tak, aby sa posilnil systém vzdelávania na vysokých školách a zlepšila sa dostupnosť online vzdelávania (§ 119). Kontrola procesu financovania sa zabezpečí prostredníctvom pravidelného Fóra pre rozvojovú spoluprácu Hospodárskeho a sociálneho výboru (ECOSOC). Vznikla aj pracovná skupina Organizácie spojených národov pre Agendu 2030.

Medzinárodná komisia pre financovanie globálnych vzdelávacích príležitostí je významnou svetovou iniciatívou, do ktorej sa zapojili viacerí predstavitelia štátov, politici, a vedci, aby spoločne pripravili nové investičné stratégie zamerané na dosiahnutie rovnosti príležitostí vo vzdelávaní detí a mládeže. Komisia združuje najlepší výskumný a politicko-analytický potenciál, ktorý má podporiť investície vedúce ku konkrétnym a relevantným výsledkom vzdelávania s pozitívnym dopadom na ekonomický a sociálny rozvoj. A aj keď sa vzdelávací systém poníma ako celok, Komisia bude venovať osobitnú pozornosť základnému vzdelaniu a úlohe, ktorú zohráva pri zlepšovaní šance viesť dobrý život a pri uplatňovaní rovnosti príležitostí, ktoré mladým ľuďom dovoľujú pokračovať v štúdiu, nájsť si zamestnanie a stať sa aktívnymi občanmi. Komisia pracuje v prospech zvyšovania zefektívňovania investícií do vzdelávania a usiluje sa preto rozvíjať nové partnerstvá najmä v štátoch s nízkymi a strednými rozpočtovými príjmami. Komisia publikovala správu *Učiaci sa generácia: investovať do vzdelania vo svete premien* a odovzdala ju Generálnemu tajomníkovi OSN 18. septembra 2016.

Svetové partnerstvo pre vzdelanie : Svetové partnerstvo je pokračovaním Iniciatívy pre urýchlenú implementáciu (IMOA), ktorá vznikla v roku 2002. V roku 2012 sa IMOIA transformovala na partnerstvo opierajúce sa o kolégiá voliteľov riadené jeho Správnou radou, čím sa dosiahlo výraznejšie zastúpenie rozvojových štátov a neštátnych iniciatív a premenovalo sa na Svetové partnerstvo pre vzdelanie (PME). V dôsledku tejto zmeny sa operatívna platforma PME zameriava na posudzovanie hodnoty programov vzdelávania v jednotlivých štátoch podľa sektorov, kde spolupracuje s kľúčovými aktérmi vzdelávania (najviac s Miestnymi skupinami pre vzdelávanie). Svetové partnerstvo rozšírilo svoju priamu technickú podporu procesu v jednotlivých štátoch prostredníctvom technického vybavenia, nového zamerania činností a kapacitného rozvoja, ako aj pomocou šírenia dobrej praxe a inovácií na globálnej úrovni tak, aby sa v štátoch, ktoré sa spamätávajú z konfliktov, podarilo presadiť šesť cieľov Vzdelania pre všetkých s dôrazom na základné vzdelanie. V roku 2014 prijala Rada Vzdelania pre všetkých nový model financovania ako „pakt, v ktorom sa výslovne spája zvýšená pomoc darcov s uplatňovaním politickej účinnosti a zodpovednosti v štátoch, ktoré pomoc pre vzdelávanie prijímajú“. Vzdelanie pre všetkých je v súčasnosti štvrtým najvýznamnejším podporovateľom základného vzdelania v rozvojových štátoch a počet rozvojových partnerských štátov Vzdelania pre všetkých rýchlo narástol zo 44

v roku 2010 na 65 v roku 2017. Toto číslo zahŕňa 28 štátov zasiahnutých konfliktmi. Štáty sa môžu stať partnermi Vzdelania pre všetkých, keď sa na štátnej úrovni zaviazu vytvárať kvalitné sektorové programy vzdelávania a podporiť ich financovanie.

Fond Vzdelávanie nepočká: summit v Oslo v roku 2015 o úlohe vzdelávania pre udržateľný rozvoj podnietil vznik spoločnej svetovej iniciatívy v prospech kolektívnej akcie a zvýšeného financovania vzdelávania v naliehavých situáciách. S tým, ako sa približoval Svetový humanitárny summit, vzniklo viacero výziev, aby sa výchova a vzdelávanie tesnejšie prepojili s humanitárnou činnosťou a by sa zaručilo, že právo každého dieťaťa na vzdelanie bude zabezpečené aj v prípade konfliktov alebo katastrof. *Vzdelávanie nepočká* bolo odpoveďou na tieto výzvy, aby sa dosiahlo čo najlepšie zohľadnenie vzdelávacích potrieb 75 miliónov detí a mladých ľudí najviac postihnutých krízou a konfliktmi kdekoľvek na svete. Ide o prvý celosvetový fond, v ktorom je vzdelávanie prioritou humanitárnej akcie. Združuje partnerov verejného a súkromného sektora a využije aj možnosti doplnkových zdrojov, pričom poslúži ako katalyzátor nových prístupov a inovácie vo financovaní vzdelávania tak, aby sa vzdelávanie zabezpečilo aj v krízových situáciách a v stave dlhotrvajúcich kríz.

Monitorovanie dosiahnutého pokroku

Ako bude prebiehať monitorovanie dosiahnutého pokroku?

Keďže monitorovanie dosiahnutého pokroku prebieha predovšetkým na úrovni štátu, štáty by po dohode so všetkými stranami mali vytvoriť mechanizmy účinného monitorovania a vyhodnocovania zodpovednosti nastavené v podľa priorít štátu. Inštitút pre štatistiku UNESCO je oficiálnym zdrojom údajov o vzdelaní porovnateľných na medzinárodnej úrovni. Poskytuje štátom podporu pre ich vlastné štatistické úrady. Správa UNESCO o monitorovaní vzdelávania je celosvetovým mechanizmom monitorovania a poskytuje podklady pre vypracovanie správy o plnení cieľa 4 udržateľného rozvoja a o vzdelávaní v plnení iných cieľov udržateľného rozvoja. Zachytáva tiež stav implementácie medzinárodných, národných a regionálnych stratégií a stav pomoci a plnenia záväzkov všetkých zúčastnených strán pri monitorovaní a overovaní stavu plnenia cieľov udržateľného rozvoja.

Ktoré ukazovatele sa použijú na monitorovanie dosiahnutého pokroku?

Na sledovanie štvrtého cieľa udržateľného rozvoja **sa na medzinárodnej úrovni použije 11 globálnych ukazovateľov** [pozri Prílohu 3]. Týchto 11 globálnych ukazovateľov predstavuje najmenší súbor ukazovateľov, ktoré môžu

štáty využiť pri sledovaní štvrtého cieľa udržateľného rozvoja na celosvetovej úrovni. Bol vypracovaný aj rozšírený súbor ukazovateľov porovnateľných na medzinárodnej úrovni. Pozostáva z 43 tematických ukazovateľov a slúži na meranie pokroku dosiahnutého na celosvetovej úrovni a na komplexné vyhodnocovanie dosahovania čiastkových cieľov štvrtého cieľa udržateľného rozvoja v jednotlivých štátoch. Ponúka možnosť lepšie vymedziť čiastkové ciele, ktoré nie je možné dobre spracovať a zobrazit' pomocou globálnych ukazovateľov. Rámec tematických ukazovateľov [pozri Prílohu 4] zahŕňa globálne ukazovatele ako podsúbor ukazovateľov a ponúka aj súbor doplnkových ukazovateľov, ktoré môžu štáty použiť pri sledovaní svojho vlastného napredovania. Výber doplnkových ukazovateľov, ktoré sa použijú v príslušnom štáte, sa určí v závislosti od politických priorít, technických kapacít a dostupnosti údajov.

Kvôli zohľadneniu špecifického regionálneho kontextu a relevantných politických priorít budú vypracované aj doplnkové **regionálne ukazovatele**, a to hlavne pre témy a koncepcie, ktoré sa menej vhodné pre porovnanie na medzinárodnej úrovni. Na národnej úrovni budú mať štáty možnosť použiť doplnkové ukazovatele upravené podľa špecifík daného štátu, príslušného systému vzdelávania, politických zámerov, programov, plánov a stratégií.

Príloha 1

Základné referenčné dokumenty týkajúce sa cieľa 4 Agendy 2030

Deklarácia z Incheonu

2015

Táto deklarácia bola prijatá počas Svetového vzdelávacieho fóra v roku 2015, ktoré sa venovalo otázkam kvalitného vzdelania v rámci Agendy udržateľného rozvoja 2030. Deklarácia vyjadruje kolektívny záväzok svetového spoločenstva pre oblasť vzdelania pri plnení náročného štvrtého cieľa zo sedemnástich cieľov udržateľného rozvoja. Obracia sa tiež na UNESCO so žiadosťou, aby naďalej viedlo a koordinovalo činnosti celosvetového programu pre vzdelanie.

Zmeniť náš svet: Program udržateľného rozvoja do roku 2030

2015

V septembri 2015, počas vrcholnej schôdze OSN o udržateľnom rozvoji, prijali v New Yorku členské štáty Program udržateľného rozvoja do roku 2030. Zahŕňa 17 cieľov udržateľného rozvoja, vrátane cieľa 4, ktorého realizácia má „zabezpečiť inkluzívne, kvalitné a spravodlivé vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých.“

Akčný rámec pre vzdelávanie do roku 2030

2015

Akčný rámec pre vzdelávanie do roku 2030 bol vypracovaný preto, aby dal základnú orientáciu implementácii cieľa 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030. Prijalo ho 184 členských štátov na vrcholnej schôdzi celosvetového spoločenstva pre vzdelanie (Paríž, november 2015), ktorá prebiehala paralelne s 38. Generálnou konferenciou UNESCO.

Uvažovať o vzdelaní po novom: Stane sa vzdelanie spoločným celosvetovým bohatstvom?

2015

Táto publikácia UNESCO vychádza z humanistickej vízie vzdelania a rozvoja a slúži ako východisko pre dialóg, ako stimul pre diskusiu o verejnej politike. Ponúka možnosti, ako spojiť organizáciu a napĺňanie cieľov kvalitného vzdelávania s celkovou kolektívnou spoločenskou snahou riešiť komplexné otázky súčasnej globálnej spoločnosti.

Vzdelanie pre národy tejto planéty: Vytvoriť udržateľnú budúcnosť

Globálna správa o monitorovaní dosiahnutého pokroku vo vzdelávaní

2016

Správa vyzdvihuje, ako kvalitné vzdelávanie pomáha naplňovať program udržateľného rozvoja vytyčeného v Agende 2030 a poukazuje na výzvy a problémy spojené s monitorovaním dosiahnutého pokroku pri plnení cieľa 4 Agendy. Vydáva odporúčania na dosiahnutie politických zmien na celosvetovej, národnej a regionálnej úrovni.

Skladať účty za politiku vzdelávania: plniť prijaté záväzky

2017

Globálna správa o monitorovaní dosiahnutého pokroku vo vzdelávaní

Zaoberá sa otázkou zodpovednosti za vzdelanie a analyzuje prostriedky, ktorými je možné dosiahnuť, aby všetci aktéri vzdelávania a vzdelávacie zariadenia ponúkali kvalitné, potrebné, efektívne a spravodlivé vzdelávanie. Venuje pozornosť aj otázke zodpovednosti za vzdelávanie vo svete globalizácie a jej vplyvu na to, ako verejnosť vníma vzdelanie na národnej úrovni. Skúma, ktoré mechanizmy zodpovednosti sú najúčinnnejšie a vyhodnocuje váhu spoločenských, politických a ekonomických faktorov, ktoré podmieňujú prijatie alebo prepád zodpovednosti za vzdelávanie. Globálna správa (GEM 2017) sformulovala k tejto téme niekoľko konkrétnych odporúčaní, ktoré treba v budúcnosti uplatňovať.

Integrovat' cieľ 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 – Kvalitné vzdelanie v politike a odvetvovom plánovaní.

Vykonávacie smernice pre kancelárie UNESCO mimo sídla UNESCO

2016

Vykonávacie smernice majú pomôcť kanceláriám zriadeným mimo sídla UNESCO vytvoriť základ pre poskytovanie adekvátnej technickej pomoci príslušným národným orgánom pri začleňovaní cieľa 4 Agendy 2030 do cieľov udržateľného rozvoja prijatých na národnej úrovni. Majú pomôcť lepšie reagovať na situáciu v príslušnom štáte a zohľadniť jeho potreby a kapacity tak, aby sa v rôznych štátoch neuplatňoval jeden a ten istý integračný prístup.

Príloha 2

Kľúčové stratégie: cieľ 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030

1. **Vzdelanie je centrálnou zložkou cieľov udržateľného rozvoja:** kvalitné vzdelanie je nevyhnutné pre napredovanie v realizácii všetkých cieľov udržateľného rozvoja a malo by teda byť súčasťou stratégie pre realizáciu každého z cieľov.

2. **Prekonať izolovaný prístup k vzdelávaniu:** všetky ciele udržateľného rozvoja sú na sebe navzájom závislé a môžu byť realizované len spoločne. Treba teda prekonať izolované chápanie v napĺňaní cieľov a dbať o to, aby boli jednotlivé oblasti vzdelávania čo najlepšie skĺbené s ostatnými smermi rozvoja.
3. **Cieľ 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030:** okrem samostatného cieľa 4 (Kvalitné vzdelanie) aj ďalšie ciele udržateľného rozvoja obsahujú čiastkové ciele súvisiace s kvalitným vzdelaním. Sú to predovšetkým udržateľné ciele v oblasti zdravia, ekonomického rastu, dôstojnej práce, udržateľnej výroby a spotreby a klimatických zmien. Cieľ 4 Agendy 2030 zahŕňa teda samotný cieľ 4 a čiastkové ciele iných cieľov udržateľného rozvoja súvisiace so vzdelaním.
4. **Osvojenie si a implementácia cieľa 4 na národnej úrovni:** vlády si musia osvojiť cieľ 4 a riadiť jeho implementáciu na národnej úrovni v rámci Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 tak, aby sa presadil v realizovateľných politikách, v plánovaní, čiastkových cieľoch a v iniciatívach. Implementácia cieľa 4 musí byť adaptovaná na potreby rozvoja v príslušnom štáte a na jeho politický cyklus a periodicitu plánovania, musí zohľadňovať kapacity inštitúcií daného štátu, jeho organizáciu vzdelávania a to, akými zdrojmi disponuje.
5. **Cieľ 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 sa nesmie stať predmetom osobitného plánu.** Naopak, v rámci možností treba dbať o to, aby sa akákoľvek činnosť v oblasti vzdelávania napojila/prispôsobila cieľom a čiastkovým cieľom udržateľného rozvoja Agendy 2030, a to tak v oblasti politik ako aj pri riadení a plánovaní vzdelávania na národnej úrovni.
6. **Využívať/posilniť existujúce mechanizmy koordinácie:** národné a regionálne koordinačné mechanizmy pre implementáciu cieľa 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 sa musia v rámci možností opierať o mechanizmy, systémy a procesy koordinácie cieľov udržateľného rozvoja od globálnej po regionálnu úroveň.
7. **Nová kvalita viacstranných partnerstiev pre implementáciu, monitorovanie dosiahnutého pokroku a zodpovednosť:** Náročnosť cieľa 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 si vyžaduje, aby sa zlepšili viacstranné partnerstvá aktérov verejného a neverejného sektora tak, aby výsledkom bola vyššia transparentnosť implementácie, monitorovania dosiahnutého pokroku a zodpovednosti.

Príloha 3

Globálne ukazovatele monitorovania plnenia cieľa 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030

Cieľ 4 Zabezpečiť inkluzívne, kvalitné a spravodlivé vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých.

Čiastkový cieľ 4.1 Do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky dievčatá a všetci chlapci mohli na základe princípu rovnosti ukončovať bezplatné, spravodlivé a kvalitné základné a stredoškolské vzdelávanie vedúce k relevantným a efektívnym vzdelávacím výsledkom.

Ukazovateľ 4.1.1 Percento detí a mladých ľudí (a) nastupujúcich povinnú školskú dochádzku; (b) na konci základného vzdelávania; (c) na konci stredoškolského vzdelávania, ktorí spĺňajú aspoň minimálne štandardy v (i) čítaní a v (ii) matematike, podľa pohlavia.

Čiastkový cieľ 4.2 Do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky dievčatá a všetci chlapci mohli navštevovať predškolské zariadenia a zúčastňovať sa činností v rámci kvalitnej predškolskej výchovy, ktorá ich pripraví na vzdelávanie v základnej škole.

Ukazovateľ 4.2.1 Percento detí mladších ako 5 rokov, ktorých zdravotný, psychosociálny a školský vývoj prebieha správne, podľa pohlavia.

Ukazovateľ 4.2.2 Miera účasti na organizovaných vzdelávacích činnostiach (rok pred vekom nástupu na povinnú školskú dochádzku v základnej škole), podľa pohlavia.

Čiastkový cieľ 4.3 Do roku 2030 zabezpečiť, aby mali ženy a muži rovnaký prístup ku kvalitnému a cenovo dostupnému technickému, odbornému a vysokoškolskému vzdelaniu, vrátane univerzitného vzdelania.

Ukazovateľ 4.3.1 Percento malých ľudí a dospelých, ktorí navštevovali vzdelávací program v rámci formálneho alebo neformálneho vzdelávania v posledných 12 mesiacoch, podľa pohlavia.

Čiastkový cieľ 4.4 Do roku 2030 podstatne zvýšiť počet mladých ľudí a dospelých, ktorí majú relevantné zručnosti, vrátane technických a odborných zručností, pre vzdelávanie, dôstojnú prácu a podnikanie.

Ukazovateľ 4.4.1 Percento mladých ľudí a dospelých, ktorí získali kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií (IKT), podľa druhu kompetencie.

Čiastkový cieľ 4.5 Do roku 2030 odstrániť v oblasti vzdelávania nerovnosť pohlaví a zabezpečiť rovnakú dostupnosť vzdelávania pre zraniteľné osoby, osoby s telesným postihnutím, domorodé obyvateľstvo a deti v situácii ohrozenia na všetkých stupňoch vzdelávania a odbornej prípravy.

Ukazovateľ 4.5.1 Ukazovatele pomerného zastúpenia (ženy/muži, obyvateľ mesta/vidieka, horná/dolná pätina bohatstva a iné parametre, ako napr. telesné postihnutie, postavenie domorodca, situácia konfliktu, ak sú takéto údaje

dostupné) pri všetkých ukazovateľoch pre vzdelanie, ktoré sú na tomto zozname a ktoré môžu byť takto vyjadrené.

Čiastkový cieľ 4.6 Dbať o to, aby do roku 2030 vedeli všetci mladí ľudia a značná časť dospelých mužov a žien čítať, písať a počítať.

Ukazovateľ 4.6.1 Percento populácie podľa vekovej kategórie, ktorá dosahuje funkčnú kompetenciu ovládania (a) čítania a písania a (b) počítania, podľa pohlavia.

Čiastkový cieľ 4.7 Do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky vzdelávajúce sa osoby získali vedomosti a zručnosti potrebné pre presadzovanie udržateľného rozvoja, a to okrem iného aj prostredníctvom vzdelávania pre udržateľný rozvoj a udržateľný životný štýl, ľudské práva, rodovú rovnosť, presadzovanie kultúry mieru a nenásilia, globálneho občianstva a ocenenia kultúrnej rôznorodosti a prispievania kultúry k udržateľnému rozvoju.

Ukazovateľ 4.7.1 Miera, akou je (i) výchova k svetovému občianstvu a (ii) vzdelávanie podporujúce udržateľný rozvoj, vrátane rovnosti pohlaví a ľudských práv, integrovaná do: (a) národných politík vzdelávania, (b) školských programov, (c) vzdelávania učiteľov a (d) hodnotenia žiakov.

Čiastkový cieľ 4 (a) Do roku 2030 budovať a zlepšovať úroveň vzdelávacích zariadení, ktoré budú zohľadňovať potreby detí, rodové odlišnosti a postihnutých a poskytovať bezpečné, nenásilné, inkluzívne a efektívne vzdelávacie prostredie pre všetkých.

Ukazovateľ 4 (a) (1) Percento škôl, ktoré disponujú: (a) elektrinou, (b) internetom pre pedagogické účely, (c) počítačmi pre pedagogické účely, (d) infraštruktúrou a vybavenosťou pre žiakov s postihnutím, (e) prístupom k pitnej vode, (f) základnými oddelenými hygienickými zariadeniami pre mužov a ženy a (g) minimálnym počtom umývadiel (podľa definície ukazovateľa WASH (voda, asanácia a hygiena)).

Čiastkový cieľ 4 (b) Do roku 2020 podstatne celosvetovo rozšíriť počet štipendií dostupných pre rozvojové krajiny, najmä najmenej rozvinuté štáty, malé ostrovné rozvojové štáty a africké krajiny, na zápis na vyššie štúdium, vrátane odborného štúdia a informačných a komunikačných technológií, technických, inžinierskych a vedeckých programov v rozvinutých krajinách a iných rozvojových krajinách.

Ukazovateľ 4 (b) (1) Objem rozvojovej finančnej pomoci z verejných zdrojov, ktorá slúži na poskytovanie štipendií na štúdium, podľa odvetvia a typu vzdelania.

Čiastkový cieľ 4 (c) Do roku 2030 podstatne zvýšiť prísun kvalifikovaných učiteľov, a to aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce pre prípravu učiteľov v rozvojových krajinách, najmä v najmenej rozvinutých krajinách a v malých ostrovných rozvojových štátoch.

Ukazovateľ 4 (c) (1) Percento učiteľov v: (a) predškolskom vzdelávaní, (b) primárnom vzdelávaní, (c) prvom cykle stredoškolského vzdelávania a (d) druhom cykle stredoškolského vzdelávania, ktorí (pred nástupom na učiteľské miesto alebo počas učiteľského pôsobenia) získali aspoň minimálne učiteľské vzdelanie (najmä z pedagogiky) požadované pre vyučovanie na príslušnom stupni vzdelávania v danom štáte.

Príloha 4

Rámec tematických ukazovateľov pre monitorovanie dosiahnutého pokroku v plnení cieľa 4. Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030 [úprava z októbra 2017]

Poradná skupina pre ukazovatele vzdelávania vypracovala po roku 2015 širší súbor medzinárodne porovnateľných ukazovateľov a zahrnula ich do rámcového plánu Kvalitné vzdelanie Agendy 2030, ktorý členské štáty prijali v novembri 2015. Súbor tematických ukazovateľov umožňuje sledovať pokrok v oblasti vzdelávania na celosvetovej úrovni a v každom štáte účinnejšie sledovať plnenie cieľa 4 Agendy 2030. Umožňuje tiež postrehnúť problémy týkajúce sa náplne čiastkových cieľov, ktoré sa nedajú adekvátne uplatniť na globálnej úrovni. Rámec tematických ukazovateľov zahŕňa podsúbor globálnych ukazovateľov a ponúka aj súbor doplnkových ukazovateľov, ktoré môžu štáty použiť pri sledovaní svojho vlastného napredovania. Výber doplnkových ukazovateľov, ktoré sa použijú v príslušnom štáte, sa určí v závislosti od politických priorít, technických kapacít a dostupnosti údajov.

Cieľ 4 Zabezpečiť inkluzívne, kvalitné a spravodlivé vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých.

Čiastkový cieľ 4.1 Do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky dievčatá a všetci chlapci mohli na základe princípu rovnosti ukončovať bezplatné, spravodlivé a kvalitné základné a stredoškolské vzdelávanie vedúce k relevantným a efektívnym vzdelávacím výsledkom.

4.1.1 Percento detí a mladých ľudí (a) nastupujúcich povinnú školskú dochádzku; (b) na konci základného vzdelávania; (c) na konci stredoškolského vzdelávania, ktorí spĺňajú aspoň minimálne štandardy v (i) čítaní a v (ii) matematike, podľa pohlavia.

4.1.2 Organizácia reprezentatívneho hodnotenia vzdelávania na národnej úrovni pre (i) primárne vzdelávanie, (ii) na konci cyklu primárneho vzdelávania a (iii) na konci prvého cyklu stredoškolského vzdelávania.

4.1.3 Hrubá miera zaradenia do povinného školského vzdelávania po poslednú úroveň (primárne vzdelávanie, prvý cyklus stredoškolského vzdelávania).

4.1.4 Miera ukončenia (primárne vzdelávanie, prvý cyklus a druhý cyklus stredoškolského vzdelávania).

- 4.1.5 Miera detí, ktoré nenavštevujú školu (primárne vzdelávanie, prvý cyklus a druhý cyklus stredoškolského vzdelávania).
- 4.1.6 Percento detí, ktoré presahujú normálny vek pre daný cyklus (primárne vzdelávanie, prvý cyklus a druhý cyklus stredoškolského vzdelávania).
- 4.1.7 Počet rokov primárneho a stredoškolského vzdelávania, ktoré je (i) bezplatné, (ii) povinné v zmysle platnej legislatívy.

Čiastkový cieľ 4.2 Do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky dievčatá a všetci chlapci mohli navštevovať predškolské zariadenia a zúčastňovať sa činností v rámci kvalitnej predškolskej výchovy, ktorá ich pripraví na vzdelávanie v základnej škole.

4.2.1 Percento detí mladších ako 5 rokov, ktorých zdravotný, psychosociálny a školský vývoj prebieha správne, podľa pohlavia.

- 4.2.2 Miera účasti na organizovaných vzdelávacích činnostiach (rok pred vekom nástupu na povinnú školskú dochádzku v základnej škole), podľa pohlavia.
- 4.2.3 Miera účasti na organizovanom predškolskom vzdelávaní (rok pred stanoveným vekom nástupu na primárne vzdelávanie), podľa pohlavia.
- 4.2.4 Hrubá miera zaradenosti detí do predškolského vzdelávania (a) v predškolských zariadeniach, (b) v predškolských výchovných programoch.
- 4.2.5 Počet rokov predškolského vzdelávania, ktoré je (i) bezplatné, (ii) povinné v zmysle platnej legislatívy.

Čiastkový cieľ 4.3 Do roku 2030 zabezpečiť, aby mali ženy a muži rovnaký prístup ku kvalitnému a cenovo dostupnému technickému, odbornému a vysokoškolskému vzdelaniu, vrátane univerzitného vzdelania.

- 4.3.1 Percento malých ľudí a dospelých, ktorí navštevovali vzdelávací program v rámci formálneho alebo neformálneho vzdelávania v posledných 12 mesiacoch, podľa pohlavia.
- 4.3.2 Hrubá miera študentov zapojených do vysokoškolského vzdelávania, podľa pohlavia.
- 4.3.3 Hrubá miera študentov zapojených do technického a odborného vzdelávania (od 15 do 24 rokov), podľa pohlavia.

Čiastkový cieľ 4.4 Do roku 2030 podstatne zvýšiť počet mladých ľudí a dospelých, ktorí majú relevantné zručnosti, vrátane technických a odborných zručností, pre vzdelávanie, dôstojnú prácu a podnikanie.

- 4.4.1 Percento mladých ľudí a dospelých, ktorí získali kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií (IKT), podľa druhu kompetencie.
- 4.4.2 Percento mladých ľudí a dospelých, ktorí získali aspoň minimum kompetencií numerickej gramotnosti.
- 4.4.3 Miera prospievania mladých ľudí a dospelých podľa vekových kategórií,

s ohľadom na ekonomickú činnosť a podľa úrovne a zamerania štúdia.

Čiastkový cieľ 4.5 Do roku 2030 odstrániť v oblasti vzdelávania nerovnosť pohlaví a zabezpečiť rovnakú dostupnosť vzdelávania pre zraniteľné osoby, osoby s telesným postihnutím, domorodé obyvateľstvo a deti v situácii ohrozenia na všetkých stupňoch vzdelávania a odbornej prípravy.

4.5.1 Ukazovatele pomerného zastúpenia (ženy/muži, obyvateľ mesta/vidieka, horná/dolná pätina bohatstva a iné parametre, ako napr. telesné postihnutie, postavenie domorodca, situácia konfliktu, ak sú takéto údaje dostupné) pri všetkých ukazovateľoch pre vzdelanie, ktoré sú na tomto zozname a ktoré môžu byť takto vyjadrené.

- 4.5.2 Percento žiakov, ktorých prvý jazyk alebo materinský jazyk je vyučovacím jazykom.
- 4.5.3 Miera, v akej sú stratégie explicitne sformulované v prospech znevýhodneného obyvateľstva financované z rozvojovej pomoci.
- 4.5.4 Výdavky na vzdelanie na žiaka, podľa úrovne vzdelania a zdroja financovania.
- 4.5.5 Percento celkovej pomoci pre vzdelávanie alokovanej v štátoch s nízkou úrovňou príjmov.

Čiastkový cieľ 4.6 Dbat' o to, aby do roku 2030 vedeli všetci mladí ľudia a značná časť dospelých mužov a žien čítať, písať a počítať.

4.6.1 Percento populácie podľa vekovej kategórie, ktorá dosahuje funkčnú kompetenciu ovládania (a) čítania a písania a (b) počítania, podľa pohlavia.

- 4.6.2 Miera gramotnosti mladých ľudí a dospelých.
- 4.6.3 Miera účasti mladých ľudí a dospelých v programoch získania gramotnosti.

Čiastkový cieľ 4.7 Do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky vzdelávajúce sa osoby získali vedomosti a zručnosti potrebné pre presadzovanie udržateľného rozvoja, a to okrem iného aj prostredníctvom vzdelávania pre udržateľný rozvoj a udržateľný životný štýl, ľudské práva, rodovú rovnosť, presadzovanie kultúry mieru a nenásilia, globálneho občianstva a ocenenia kultúrnej rôznorodosti a prispievania kultúry k udržateľnému rozvoju.

4.7.1 Miera, akou je (i) výchova k svetovému občianstvu a (ii) vzdelávanie podporujúce udržateľný rozvoj, vrátane rovnosti pohlaví a ľudských práv, integrovaná do: (a) národných politík vzdelávania, (b) školských programov, (c) vzdelávania učiteľov a (d) hodnotenia žiakov.

- 4.7.2 Percento škôl, v ktorých zaviedli výchovu k ochrane pred HIV a sexuálnu výchovu, ktorej základom sú kompetencie užitočné pre praktický život.
- 4.7.3 Miera, v akej je na národnej úrovni implementovaný Celosvetový program vzdelávania v oblasti ľudských práv (v súlade s rezolúciou 59/113

Valného zhromaždenia OSN).

- 4.7.4 Percento žiakov podľa vekovej kategórie (alebo stupňa štúdia), ktorí vedia preukázať adekvátne chápanie problematiky svetového občianstva a udržateľného rozvoja.
- 4.7.5 Percento pätnásťročných žiakov, ktorí vedia preukázať, že ovládajú poznatky z environmentalistiky a vied o Zemi.

vzdelávacích zariadení, ktoré budú zohľadňovať potreby detí, rodové odlišnosti a postihnutých a poskytovať bezpečné, nenásilné, inkluzívne a efektívne vzdelávacie prostredie pre všetkých.

- 4.a.1 Percento škôl, ktoré disponujú: (a) elektrinou, (b) internetom pre pedagogické účely, (c) počítačmi pre pedagogické účely, (d) infraštruktúrou a vybavenosťou pre žiakov s postihnutím, (e) prístupom k pitnej vode, (f) základnými oddelenými hygienickými zariadeniami pre mužov a ženy a (g) minimálnym počtom umývadiel.
- 4.a.2 Percento žiakov, ktorí sa stali obeťou zavraždenia, telesných trestov, násilia, diskriminácie a sexuálneho zneužitia.
- 4.a.3 Počet útokov na žiakov, zamestnancov a zariadenia.

Čiastkový cieľ 4 (b) Do roku 2020 podstatne celosvetovo rozšíriť počet štipendií dostupných pre rozvojové krajiny, najmä najmenej rozvinuté štáty, malé ostrovné rozvojové štáty a africké krajiny, na zápis na vyššie štúdium, vrátane odborného štúdia a informačných a komunikačných technológií, technických, inžinierskych a vedeckých programov v rozvinutých krajinách a iných rozvojových krajinách.

- 4.c.1 Percento učiteľov v: (a) predškolskom vzdelávaní, (b) primárnom vzdelávaní, (c) prvom cykle stredoškolského vzdelávania a (d) druhom cykle stredoškolského vzdelávania, ktorí (pred nástupom na učiteľské miesto alebo počas učiteľského pôsobenia) získali aspoň minimálne učiteľské vzdelanie (najmä z pedagogiky) požadované pre vyučovanie na príslušnom stupni vzdelávania v danom štáte, podľa pohlavia.
- 4.c.2 Pomer žiaci / kvalifikovaní učitelia, podľa stupňa vzdelávania.
- 4.c.3 Podiel kvalifikovaných učiteľov podľa noriem príslušného štátu, v závislosti od stupňa vzdelávania a vzdelávacieho zariadenia.
- 4.c.4 Pomer žiaci / kvalifikovaní učitelia, podľa stupňa vzdelávania.
- 4.c.5 Priemerná mzda učiteľov v porovnaní s inými povolaniami, pre ktoré sa vyžaduje porovnateľná úroveň vzdelania a kvalifikácie.
- 4.c.6 Miera učiteľov, ktorí zanechali povolanie, podľa stupňa vzdelávania.
- 4.c.7 Percento učiteľov, ktorí boli v priebehu posledných 12 mesiacov zaradení do ďalšieho vzdelávania, podľa typu vzdelávania.

Poznámka: globálne ukazovatele sú vyznačené modrou farbou.

ED-16/ESC-PCR/GD/1(REV. Okt. 2017)

UNESCO

Sektor vzdelávania

Organizácia spojených národov
pre vedu a kultúru

Program udržateľného rozvoja do roku 2030 je celosvetovým záväzkom medzinárodného spoločenstva s cieľom ukončiť chudobu vo všetkých jej formách do roku 2030 prostredníctvom udržateľného rozvoja. Zahŕňa 17 náročných cieľov, z ktorých cieľ 4 udržateľného rozvoja má „Zabezpečiť inkluzívne, kvalitné a spravodlivé vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých.“ Táto príručka vznikla ako reakcia na celý súbor otázok a odpovedí, ktoré smerujú k ozrejmieniu cieľa 4 Agendy udržateľného rozvoja do roku 2030. Poskytuje všeobecné usmernenia, odpovedá na otázky a zameriava pozornosť na dôsledky úsilia, ktoré štáty vyvinú v prospech rozvoja vzdelávania na lokálnej a národnej úrovni. Dopĺňa vykonávacie smernice UNESCO (2016) pre implementáciu cieľa 4 – Kvalitné vzdelanie – Agendy 2030 v politických zámeroch a v sektorovom plánovaní.

